

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10804579>

Accepted: 05.03.2024

Görsel Sanatlar Eğitimi Ve Resim Atölye Uygulamalarının Şizofren Tanılı Hastalarının Pozitif Ve Negatif Hastalık Belirtileri Üzerine Etkisi

The Effect Of Visual Arts Education And Painting Workshop Practices On The Positive And Negative Disease Symptoms Of Patients Diagnosed With Schizophrenia

Yusuf HAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

yusufhan@yyu.edu.tr, ysfhan.503@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-6944-9477>**Gonca YAYAN**

Gazi Üniversitesi

gyayan@gazi.edu.tr, yayangonca@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2915-3137>

Özet

Bu araştırmada Görsel sanatlar eğitiminin, şizofreni tanılı psikiyatri hastalarının pozitif ve negatif hastalık belirtileri üzerine olan etkileri incelenmiştir. Araştırma, Sağlık Bakanlığına bağlı SBÜ Van Bölge Eğitim Araştırması Hastanesinde Toplum Ruh Sağlığı Merkezine kayıtlı hastalar arasından seçilmiştir. DSM-V tanı kriterlerine göre şizofreni tanısı olan, 24-45 yaş aralığında ve en az altı ay düzenli TRSM takibinde olan gönüllülük şartıyla katılım sağlayan 14 hastayla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada hastalara altı hafta Görsel Sanatlar Eğitimi ve resim sanatı atölye uygulamalarıyla yağlı pastel boyalarla çeşitli resimler yaptırılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımlarından “deneysel çalışma” yönteminin tek gruplu ön test –son test deneysel desen kullanılmıştır. Görsel sanatlar eğitimi ve resim atölye uygulamaları öncesi ve sonrasında Pozitif ve Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SAPS, SANS) aynı denek grubuna uygulanmıştır. Uygulanan testler arasındaki anlamlı farklılık Shapiro-Wilk normalik testi ile sağlanmış ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Test ile de incelenmiştir. Tüm analizlerde $p < 0.05$ değeri anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir. Veriler SPSS 21 programıyla analiz edilip bulgularda sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda ise istatistiklerde anlamlı farklar olduğu ve Görsel Sanatlar Eğitimi ve uygulamalarının pozitif ve negatif hastalık belirtilerini, devam eden tıbbi tedaviyle birlikte azaltıcı etkisi olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Şizofreni, Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Pozitif ve Negatif Hastalık Belirtileri, Görsel Sanatlar Eğitimi ve Uygulamaları ile Tedavi

Abstract

In this study, the effect of visual arts education on positive and negative symptoms in patients diagnosed with schizophrenia was examined. The research was selected from patients registered to the Community Mental Health Center at SBÜ Van Regional Training and Research Hospital affiliated with the Ministry of Health. It was carried out with 14 patients who were diagnosed with schizophrenia according to DSM-V diagnostic criteria, aged between 24-45, and who were under regular TRSM follow-up for at least six months. Visual arts training was given for six weeks and paintings were made with oil pastels. In the research, a single-group pretest-posttest experimental design of "experimental study", one of the quantitative research approaches, was used. SAPS-SANS scales were applied to the same subject group before and after visual arts education and practices. The significant difference between the applied tests was provided by Shapiro-Wilk normality test and analysed by Wilcoxon Signed Ranks Test. In all analyses, $p < 0.05$ was accepted as the significance level. Data were analyzed with SPSS 21 program. As a result of the research, there were significant differences in statistics and Visual Arts Education and practices, together with ongoing medical treatment, had a reducing effect on positive and negative disease symptoms.

Keywords: Schizophrenia, Community Mental Health Centre, Positive and Negative Disease Symptoms, Treatment with Visual Arts Education and Practices

1. Giriş

Şizofreni hastalığı toplumlarda birçok sosyal sınıfta görülmektedir. Kişiler arasındaki ilişkileri ve aynı zamanda insanın mesleki işlevselliğini de bozan, uzun seyirli, çok yönlü bir hastalık olup, insanın düşünce duygu ve davranışlarındaki temel bozukluklarla kendini gösteren bir çeşit psikotik bozukluktur (Kaplan, 2020). Bu durum insanın motor faaliyetlerinde garip bozukluklar, uygunsuz ya da donuk olarak olaylar karşısında ani tepkilerle kendini göstermektedir. Sanrılar (gerçekte var olmayan şeyleri görmek, işitmek gibi dayanaksız algılamalar), varsanılar (bir duyu organının uyarı hiçbir nesne olmaksızın alınan sanrının varlığına net olarak inanma durumu), ile darmadağın konuşmalar yani sık sık konudan sapma gösterme eğilimleri ya da anlaşılabilir konuşma gibi belirtilerin her biri, bir aylık bir sürenin sonrasında kişiye şizofreni tanısının koyulmasını sağlamaktadır (Köroğlu, 2014). Şizofreni tanısı almış hastalar, psikiyatri hekiminin uygun gördüğü süre zarfında tedavi amaçlı, hastanelerin psikiyatri servislerinde yatırılarak tedavi edilmeye çalışılır. Bu süreçte hastaya verilen antipsikotik ilaç tedavisi özellikle pozitif belirtilerin azaltılmasında büyük fayda sağlamaktadır. Antipsikotiklerden beklenen fayda sağlanan hasta bile kişiler arası ilişkilerde yetersizlik, motivasyon, özbakım, yaşam kalitesinde azalma, toplumsal hayata uyum sağlayamama, ikincil belirtiler, iş yaşamında sorunlar görülebilmekte ve bu sorunlar hastalık seyrini olumsuz etkilemektedir (Yıldız, 2011). Şizofreni hastalığının belirtilerini azaltmaya yönelik olan klasik psikiyatri uygulamalarının aksine, günümüzde bu hastaların yaşamdaki durumlarını değerlendirmek, yaşam kalitelerini artırmak ve topluma katılmalarını sağlamak için genel iyilik hallerini artırmaya yönelik yaklaşımlar mevcuttur. Bununla birlikte bu merkezlerde damgalama ve umutsuzluk gibi hastalık seyrini etkileyen faktörlerle de mücadeleler hedeflenmektedir (Karow, 2014). Bu yaklaşım Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinin hedefleriyle uyumda olup şizofreni hastaları için TRSM'nin önemini de ortaya koymaktadır.

Şizofreni tanısı almış bireylerde genelde kişisel bakım becerilerinde yetersizlik, önceden hoşuna giden aktiviteleri yapmamak, etkin vakit kullanımında yetersiz kalma, toplumsal rollerini yerine getirmede zorlukları yaşaması, çalışamama gibi çeşitli işlevlerinde bozulmalar görülmektedir (Çunkuş, 2021).

Hastalığı artmış, bağımlı hale gelen bireyler hem ailelerine hem de yaşadıkları ve topluma maddi manevi bir yük oluşturmaktadır. Toplum Ruh Sağlığı Merkezi gibi sağlık kurumları da bu bireylerin bakımı için gerekli olabilecek zaman, personel ve mekân imkânları sumaktadır (Emiroğlu 2009, Uzdil ve Tanrıverdi 2015). TRSM'lerin açılmasından bu yana geçen zaman içinde yapılan araştırmalar da şizofreni hastalığının takip ve devamlılığı açısından oldukça faydalı birim ve merkezler olduğunu göstermiştir.

Şizofreni hastalığında belirtiler ilk başladığı dönemlerde bireylerde şiddetli seyirde nükseden davranış, düşünce, işlevsellikleri yanında duygularında oluşan değişiklikler görülmektedir. Hastalığın pozitif belirtileri içinde ortaya çıkan varsınalar, sanrılar ayırt edici belirtiler olarak sınıflandırılmaktadır. Hastalığın negatif belirtilerinde ise daha çok bireyin konuşmasında düşüncede akıcılık kaybı, ilgisizlik, isteksizlik, davranış bozukluğu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu hastalarda negatif belirtiler, depresif belirtiler ve işlevselik kaybının yoğun olduğu bir tablo ile seyrederken pozitif belirtilerde gerçeği değerlendirememesi sanrı, varsanı, ve düşünce bozukluğu gibi iç görüş kaybının görüldüğü genel tablolarla ortaya çıkmaktadır (Hazal Gevrek, 2017). Bu hastalığın belirtileri ile ilgili olarak günümüzde alan uzmanları birçok çalışmalar yapmış ve yapmaya da devam etmektedirler. Pozitif ve negatif belirtilerin azaltılması aslında bu bireylerin tedavileri ve uzun süreli iyilik hali açısından oldukça önemlidir. Bu belirtilerin azaltılması ile birlikte hastalarda meydana gelen düşünce davranış ve işlevselliklerindeki bozulmaların iyileştirilmesini de önemli kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ruh sağlığı hizmeti sunan merkezlerdeki sağlık ekiplerinde psikiyatrist, psikolog, hemşire ve ergoterapistlerin, bu hastaların tam bir iyilik halinde olmasına yönelik uygun olabilecek müdahalelerde bulunmalarında önem taşımaktadır. Türkiye genelinde Şizofreni hastalarının psikososyal tedavilerinde, tıbbi tedavilerinin yanında Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinde uzmanlar tarafından farklı çalışmalarda yürütülmektedir. Bu kapsamda TRSM'lerinde görevli olan uzmanlar, ergoterapist ve iş alan teknikerleri kurumlar arası düzenlenen protokollerle Halk Eğitim Merkezlerindeki çeşitli eğitimci aracılığıyla terapi maksatlı sanat ve tasarım uygulamaları da gerçekleştirilmektedir.

Görsel sanatlar eğitimi ile yapılan sanatsal uygulamalarla her toplumda sanatçı bireyler yetiştirmek dışında eğitimin verildiği hastanelerde de bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerilerinin geliştirilmesi ve yaratıcılıklarını da katkıları söz konusudur. Bu sayede o bireylerin hem fiziki, estetik, zihinsel hem de toplumsal olarak gelişimlerine yardımcı olunmaktadır. Görsel Sanatları Eğitimi ile sanatsal uygulamalarının bireylerde oluşan bu olumlu davranış değişikliğinin şizofreni hastaları içinde gerekli olduğu fark edilmiş ve psikososyal tedavilerinde sanatında bu amaca uygun olduğu gözlemlenmiştir. Salderay'da (2010) Görsel Sanat Eğitiminin tedavi amaçlı olarak kullanılmasının, her yaştaki bireyin zihinsel ve duygusal durumunu olumlu yönde artırıp geliştirirken, sanat bağlamında da kendini ifade etme ve yaratıcılık oluşumlarına dikkat çekmektedir. Görsel sanatlar eğitimi yoluyla yapılan tedavilerin bireylerin problem ve çatışmalarını çözmeye kişiler arasındaki becerilerini geliştirip, davranışlarını yönlendirmede, psikolojik baskı ve streslerini azaltmada, benlik değerleri ile bireysel farkındalıklarını artırma ve içsel başarılarını sağlama konusunda da yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Çünkü Sanat eğitimi, kişinin bütün ruh ve beden sağlığı açısından önemi yanında o kişinin eğitim bütünlüğü içinde estetik kaygı, düşünce ve fikirlerinin geliştirilmesiyle kabiliyet ve yaratıcılık gücünü geliştirmesinde katkıları da söz konusudur. Bireyin sanatsal değerlere hoşgörüsüyle yaklaşma çabasını temel ilke edinir. Ayrıca herkes için ihtiyaç olan sanat eğitimi, ustalık ve kabiliyet amaç gütmeyiz. Kişinin yaratıcı güç ve deneyimlerini izhar ederek estetik kaygı ve düşünce ile harmanlayarak gelişmelerini sağlamaktadır (Artut, 2006). Bu araştırma ile gerçekleştirilmiş Görsel Sanatlar Eğitimi kapsamında resim atölye uygulamalarının, hasta bireylerin kendilerini iyi hissetmeleri, yaşam doyumları, işlevsellik ve üretkenliklerini arttırmalarında, psikososyal tedavilerine de yardımcı olacağı düşünülmüştür. Sanat ve terapi bağlamında sanat eğitiminin, şizofreni tanılı hastalarının

pozitif ve negatif hastalık belirtileri üzerinde olumlu etkilerinden dolayı araştırmanın da temelini oluşturmuştur.

2.Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada doktora tezinin bir alt problemi ele alınarak tezin sadece nicel veriler kısmı kullanılmıştır. Bu araştırmanın desenini; nicel araştırma yöntemlerinden tek gruplu ön test –son test deneysel desen ile ön testler sayesinde grubun deney öncesi durumu ve son testlerle de uygulama sonrası durumu belirlenmiştir. Son test ölçümlerinin ön test ölçümlerinden büyük olması bağımsız değişkenin etkisi olarak kabul edilir ve bu amaçla bağımsız değişkenin ne derece etkili olduğuna karar verebilmek için bu iki ölçümün sonuçları birlikte kullanılır (Karasar, 1991).

2.2.Katılımcılar

Sağlık Bakanlığına bağlı SBÜ. Van eğitim ve Araştırma Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'nde tedavi gören hastaların tamamı arasından, DSM-V tanı kriterlerine göre şizofreni tanısını karşılayan, 24-45 yaş aralığında, en az altı ay düzenli TRSM takibinde olan ve gönüllülük esasına bağlı katılım sağlayan 14 hasta oluşturmuştur.

2.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Kuramsal bilgi ve benzer çalışmalarla literatür taraması yapılmıştır. Araştırmacı ve kurumda görevli psikolog tarafından Şizofreni Hastalarında Pozitif Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SAPS) ve Negatif Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SANS) ölçeği katılımcılara uygulanmıştır.

Pozitif Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SAPS): Andreasen tarafından geliştirilmiş bu ölçeğin ülkemizde geçerlik güvenirlik çalışması Erkoç ve arkadaşları tarafından 1991 yılında yapılmıştır. Her maddesi 0-5 puan arasında değerlendirilen bu ölçek 4 alt ölçek ve 34 maddeden oluşmaktadır.

Negatif Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SANS): Andreasen tarafından geliştirilen ölçek, ülkemizde geçerlilik ve güvenirlik çalışması Erkoç ve arkadaşları tarafında 1991 yılında yapılmıştır. Her maddesi 0-5 puan arasında değerlendirilen bu ölçek 5 alt ölçek ve 23 maddeden oluşmuştur (Kostakoğlu ve ark., 1999). Pozitif ve Negatif ölçekte tüm maddeler tanımlanmakta ve bu maddelere ait yedi şiddet puanının her biri için yapılan detaylı açıklamalar her maddede bulunmaktadır. Yedi puanlı değerlendirmede psikopatolojinin artan düzeyleri yansıtılmaktadır: 1=Yok, 2=Çok hafif, 3=Hafif, 4=Orta, 5=Orta/ağır, 6=Ağır, 7=Çok Ağır. Ölçeğin puanlanması her maddenin puanlarının toplanmasıyla yapılmaktadır; pozitif ve negatif sendrom alt ölçekleri için potansiyel puan aralığı 7–49, genel psikopatoloji alt ölçeği için ise 16-112'dir (Emiroğlu, 2009).

Araştırmada ön test sonuçları ve resim atölye uygulaması sonrası son test sonuçları toplanmıştır. Tüm ölçeklerin toplam puanlarının normallik incelemeleri hem ön hem de son testler için yapılmıştır. Ön testler ve son testler arasında anlamlı farklılık olup olmadığı Shapiro-Wilk normalite testi ile sağlanırken ölçeklerde ise Wilcoxon İşaretli Sıralar Test ile incelenmiştir. Tüm analizlerde $p<0.05$ değeri anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir. Bu ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 21 programı yardımı ile analiz edilerek ön test- son test sonuçları karşılaştırılmıştır.

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

SBÜ. Van Bölge Eğitim Araştırması Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'nde tedavi gören hastalar arasından, DSM-V tanı kriterlerine göre şizofreni tanısını karşılayan, 24-45 yaş aralığında ve en az altı ay düzenli TRSM takibinde ve görsel sanatlar eğitimi sürecine cevap verebileceği düşünülen 14 psikiyatri hastası ile sınırlıdır.

Görsel Sanatlar Eğitimi ile desteklenen resim atölye uygulamaları tekniklerinden yağlı pastel boya tekniği ile 35x50 cm ebadında kâğıtlarda aile konusu çizimleriyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmada, resim atölye uygulamalarının şizofreni tanısı almış psikiyatri hastalarının, Pozitif ve negatif semptomları değerlendir ölçeklerle sınırlıdır.

Araştırmanın etik kurul izni ise Gazi üniversitesi etik kurulundan alınmış olup kurulun yönlendirilmesi ile Toplum Ruh Sağlığı Biriminin sorumlu hekimi, hemşiresi ve psikologundan da yazılı izin alınmış ve uygulamada sürecinde bu uzmanların gözetimleri ve destekleri ile yapılmıştır.

2.5.Ders Planı ve Uygulamalar

Etik kurul (Gazi Etik Komisyon) ve araştırmanın yapılacağı birimden (TRSM) gerekli izinler alındıktan sonra araştırma katılan hasta bireylerin kimlik bilgilerinin, hastalık durumlarının çalışmanın herhangi bir aşamasında deşifre edilmeyeceği, çalışmaya istedikleri zaman son verilecekleri hastalara hiçbir zorlama yapılmayacağı belirtilmiştir. Hastalara gönüllü olup olmadıklarına dair bilgilendirilmiş hasta olur formu dağıtılıp ve bu tez çalışmasında gönüllü olduklarını belirten formu da imzalamaları istenmiştir.

Uygulama aşamasında hastalar ile görsel sanatlar eğitimi (4 hafta) uygulanmış ardından da resim atölye uygulama tekniklerinden yağlı pastel boya ile (2 hafta) çalışma yapılmıştır. Görsel Sanatlar Eğitim süreci haftanın belirlenen 2 günü (Salı ve Perşembe), günlük en fazla 30'şar dakikalık seanslar şeklinde planlanmıştır. Şizofreni tanılı bireylere resim sanatı atölye uygulamaları öncesi (4 hafta) ön teste ve sonrasında (3 hafta) son test ölçekler uygulanmıştır. Ön test ve son test yani ölçekler TRSM'de görevli psikolog tarafından uygulanmıştır. Görsel Sanatlar Eğitimi ve resim sanatı atölye uygulamaları ise araştırmacı tarafından ve yine psikolog, hemşire ve ergoterapist eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Ön testlerden sonra Görsel Sanatlar Eğitimi hazırlanmış olan program dâhilinde başlamış ve sürdürülmüştür.

Hastaların durumları göz önüne alınarak MEB'in özel eğitim gereksinimli bireyler için hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi programları araştırmacı tarafından incelenmiştir. Ardından 3 Sanatlar Eğitimi uzmanının görüşleri de alınarak hazırlanan Görsel Sanatlar Eğitimi programı, TRSM'den sorumlu psikiyatrist, psikolog, hemşire ve ergoterapist'in onayına sunulduktan sonra uygulanmıştır. Görsel Sanatlar Eğitimi programı kapsamında resim atölye uygulamalarına katılan hastalara, iç dünyalarına temas etme adına yağlı pastel boyalarla aile konulu resimler, 35x 50cm ebadında resim kâğıdına resimler yapmaları istenmiştir. Böylece Görsel Sanatlar Eğitimi süreci öncesi ve sonrası ölçeklerin istatistiksel olarak karşılaştırılarak anlamlı bir farkın olup olmadığına bakılması planlanmıştır. Uygulanacak görsel sanatlar eğitimi kapsamında "süreç hakkında bilgilendirme, temel kavramlar ve tanımlar, Perspektif (mekan kavramı), Sanatın ilke ve elamanları, figürde hareket, oran orantı, çizgi, renk, doku, Pastel boyayı tanıma, Pastel boya çalışmasında dikkat edilmesi gibi gereken hususlar, Pastel boya çalışmasının aşamaları ve çeşitleri, boyama teknikleri, aile konusu ve sanat tarihinden ilgi eserler gösterme, Aile konusu ile ilgili filmler "Ailenin önemi" - animasyon filmi 1dk, "Baba Olmak"- kısa animasyon 1.26 sn, "Bizim Aile" - Türk Sineması 7 dk" izletilmiştir. Pastel boyalar ile uygulama yapmaları süreci tamamlandıktan sonra da son testler (ölçekler) psikolog tarafından uygulanıp süreç tamamlanmıştır.

Bu ölçeklerin uygulanması aşaması ve Görsel Sanatlar Eğitimi süreci dâhilinde ayrıca, kurumda görevli olan doktor, psikolog, iş uğraşı teknikeri ve hemşirelerden de destekler alınmıştır. Ayrıca tez çalışması başlamadan hastalara, uygulamanın amacını, hedefini, daha önceden bu uygulamada nelerden yararlanılacağını, nasıl çalışmalar yapılacağını TRSM çalışanları eşliğinde anlatılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmanın problemi kapsamında “Görsel Sanatlar Eğitimi ve uygulanan resim atölye uygulamalarının şizofreni tanısı almış psikiyatri hastalarının pozitif hastalık belirtileri üzerine etkisi var mıdır ?” sorusuna ait ön test- son test puanlarına ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1. Pozitif Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SAPS) ’nden elde edilen ön test- son test puanlarına ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Son Test - Ön Test	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
SAPS- ön test	12	7,50	90,00		
SAPS- son test	2	7,50	15,00	-2,355	,019
Eşit	0				

p<,05 anlamlılık düzeyi

Tablo 1 incelendiğinde uygulanan Sanatlar Eğitimi ve atölye uygulamaları öncesi yapılan ön test ve son test puan dağılımları arasındaki fark P= ,019 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Devam eden düzenli tedavilerinin yanında uygulanan Sanatlar Eğitimi ve atölye uygulamalarının şizofreni tanısı almış psikiyatri hastalarının pozitif hastalık belirtilerinde azalma sağladığı istatistiksel olarak görülmüştür.

Araştırmanın problemi kapsamında “Görsel Sanatlar Eğitimi ve uygulanan resim atölye uygulamalarının şizofreni tanısı almış psikiyatri hastalarının negatif hastalık belirtileri üzerine etkisi var mıdır ?” sorusuna ait ön test- son test puanlarına ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları tablo 2’de açıklanmıştır.

Tablo 2. Negatif Semptomları Değerlendirme Ölçeği (SANS) ’nden elde edilen ön test- son test puanlarına ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Son Test - Ön Test	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
SANS- ön test	11	6,68	73,50		
SANS- son test	1	4,50	4,50	-2,710	,007
Eşit	2				

p<,05 anlamlılık düzeyi

Tablo 2 incelendiğinde uygulanan sanat eğitimi ve atölye uygulamaları öncesi yapılan ön test ve son test puan dağılımları arasındaki fark P= ,007 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Devam eden düzenli tedavilerinin yanında uygulanan sanat eğitimi ve atölye uygulamalarının şizofreni tanısı almış psikiyatri hastalarının pozitif hastalık belirtilerinde azalma sağladığı istatistiksel olarak görülmüştür.

4. Tartışma

Yapılan bu çalışmada Şizofreni tanısı olan bireyler üzerinde Görsel Sanatlar Eğitimi ve gerçekleştirilen pastel boya atölye uygulamaları geliştirici etkisi olduğu gözlemlenmiştir. İstatistiksel olarak bu bireylerin pozitif ve negatif hastalık belirtileri düzeylerinde azalma, anlamlı bir fark görülmüştür. Şizofreni tanısı olan bu bireylerin negatif hastalık belirtilerinin

etkisinden dolayı içine kapanık, kendini ifade etmede güçlük yaşanan bireylerken sanat uygulamaları ile kendini ifade etme ve ortaya koyma fırsatı yakalayabilmişlerdir. Pozitif semptomları ile herhangi bir gruba dahil olmayan yada bu noktada sıkıntı yaşayan bu hastalar atölye uygulamaları ile sınıfta Görsel Sanatlar dersine dahil olarak sosyal bir guruba daha rahat adapte olmuşlardır.

“Şizofreni görülme sıklığının demografik faktörlerle pek fazla değişiklik sergilemediği göz önüne alınırsa halen dünyada 60 milyondan fazla şizofreni hastası bulunduğu öngörülmektedir. Bu rakam ülkemiz için yaklaşık olarak 350 bin hastadır. Mevcut farmakoterapinin kesin bir çözüm getirmemesi, ilaçların yan etkilerinin sıklıkla tedaviyi bırakmayı veya değiştirmeyi gerektirecek ölçüde şiddetli olabilmesi ve şizofreni hastalarının ilaç uyumunun çok iyi olmaması tedavide yeni arayışları gündeme getirmektedir” (Uzbay, 2009) .

İnsanlar tarafında farklı dönemlerde Sanat ve Görsel Sanatlar Eğitimi, birçok farklı göreve sahip bir araç olarak kullanılmıştır. Bireyler Sanat ve Sanatlar Eğitimi, aracılığıyla kendini ifade etme imkanı bulmuşlardır. Bu durumun sağlıkla olan bağlantısı göz önüne alındığında Görsel Sanatlar ve terapi amaçlı tedavi ilişkisinin önemli bir temelli oluşturmakta olduğu söylenebilir (Günlay Çalimli, 2019) .

Bireylerin kendisini ifade etmesinin önemi Herbert Read şöyle ifade etmiştir: “Birey olmak, bireylerin kendini ifade kapasitesi ile ilişkilidir. Bireylerin sezgi ve hayal gücünü zevk olarak kullanmaları sonucu sağlıklı bir topluma katkıları da söz konusudur” (Hickman, 2010).

İfade edilemeyen duyguları bireyin içine atmaya başlamasıyla çeşitli sorunların oluştuğu hatta psikolojik rahatsızlıkların oluşmasına da zemin hazırlandığı bilinmektedir. Bununla birlikte, Salderay (2010) bireylerin baskı altındayken bu durumundan kurtulmalarına katkı sağlayan bir güç olarak sanatı kullanmaları bireylerin sağlığa dayalı ihtiyaç ve arzularını giderme noktasında bireyler Görsel Sanatlarında rahatlatan bir güç aracı olarak gerektiğini savunmaktadır (s. 134-137). Diğer bir yönüyle de Sanatlar Eğitimi, bireylerin yaşantılarının daha anlamlı hale getirebilmelerine imkan veren önemli bir enstrümandır. Bu açıdan bakıldığında sanat, Sanat Eğitimi ve sanatsal etkinlikler, ruhsal açıdan birtakım sıkıntılar ve zorluluklarla karşılaşan bireylerin problemleri çözmek, onlarla başa çıkmak ve hayatla mücadele ederken bir araç olarak kullanmada etkin bir araçtır (Demirel ve Buyurgan, 2017). Şizofreni tanısına sahip kişilerin hastalık belirtilerinin azalıp işlevselliklerinin artmasıyla, ruh sağlıklarının korunması, tatmin edici ve üretken yaşamlara yol açabileceğini ve tedaviye uyumlu olabilecekleri ifade edilmektedir (Coşkun ve Şahin Altun 2018, Emiroğlu 2009).

5.Sonuç

Yapılan bu araştırmanın sonucunda Toplum Ruh Sağlığı Merkezinde tedavi gören şizofreni tanılı hastalarına uygulanan Görsel Sanatlar Eğitimi ve bu kapsamında resim sanatı atölye uygulamaları ile hastalarda pozitif ve negatif hastalık belirti düzeylerine etkisine bakılmış ve ön test son test olarak uygulanan ölçeklerle de hastalık düzeylerinde anlamlı bir farkın etkisi ortaya koyulmuştur. Bu hastaların pozitif ve negatif hastalık belirti düzeylerinde olumlu bir şekilde azalmalar gözlemlenmiştir. Bu durumu kurumda çalışan sağlık çalışanları (hemşire, psikolog ve doktor v.b.) sözel olarak ifade etmişlerdir.

Sürecin hastaların TRSM’ye daha istekli ve düzenli gelmesini sağladığı ve tedavilerinin etkinliğini attırdığı ayrıca ruhsal iyilik hallerindeki artışlarla ruhsal toplumsal tedavi süreçlerine de katkı sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın en önemli sonuçlarından birisi de bu süreçte hem hastalar hem de sağlık çalışanları açısından ne kadar etkili olduğu ve Görsel Sanatlara olan bakış açılarının da nasıl değiştirdiği ortaya koymuştur. Süreç sonunda tedavi

ekibinden alınan geribildirimlere göre hastaların özgüvenlerinde ciddi artışlar tespit edilmiş, iç görü kazandırma eğitimlerine yarar sağladığı, iyilik halinde artış olduğu, sosyal iletişim becerilerine pozitif yarar sağladığı, etkinliklere katılım ve zevk alma hissinde artışlar sağladıkları da belirtilmiştir. Görsel Sanatlar Eğitimi ile ortaya koyulan çalışmalarla psikolojik rahatsızlıkların tanı ve tedavileri için gerekli bilgilerin daha kolay bir biçimde uzamlara verebilir.

Yazar Notu: Bu araştırma ilk yazarın doktora tezinden üretilmiştir.

Kaynakça

- Artut, K. (2006). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri (s.97). Ankara: Anı
- Coşkun, E., Şahin Altun, Ö. (2018). The relationship between the hope levels of patients with schizophrenia and functional Recovery. Arch Psychiatr Nurs 32 (1): 98-102.
- Çalimli, G.Z. (2019). Hastanelerin psikiyatri hizmetlerinin sunulduğu birimlerde görsel sanatlar eğitiminin tamamlayıcı tedavi olarak uygulanabilirliğine ilişkin durum tespiti ve bir uygulama örneği. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (s.22). Ankara
- Çamkuş, N., K, Arslan, H. (2021). The Need of Primary Caregivers of Schizophrenia Patients and Its The Effect on Care Giving Burden: A CrossSectional Study. Journal/ Ethiopian Journal of Health Development Vol. 37 No. 1
- Emiroğlu, B., Karadayı, G., Aydemir, Ö. ve Üçok, A. (2009). Şizofreni hastalarında işlevsel iyileşme ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. Nöropsikiyatri Arşivi, 46, 15-24.
- Hazal Gevrek, E., (2017). *Şizofreni hastalarında pozitif- negatif Semptomlarına ve depresyon düzeylerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (s.5-7). İstanbul.
- Hickman, R. (2010). Why we make art at why it is taught. Bristol,(s. 57) UK: Intellect Books.
- Kaplan, H. I., Sadock, B. J. (2020). *Klinik psikiyatri el kitabı*.(L.Tamam, Çev.) (, s.135), İstanbul: Güneş Kitabevi.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler* (s. 96). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Karow, A., Wittmann, L., Schöttle, D., Schäfer, I., Lambert, M. (2014). The assessment of quality of life in clinical practice in patients with schizophrenia. Dialogues Clinic Neuroscience, 16, 185-195.
- Kostakoğlu, A. E., Batur, S., Tiryaki, A., Göğüş, A. (1999). Pozitif ve Negatif Sendrom Ölçeğinin (PANSS) Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 23-32
- Koroğlu, E. (2014). *DSM-5 tanı ölçütleri başvuru kitabı* (s. 49). Ankara: HBY Basım Yayın
- Nihan Demirel, İ., Buyurgan, S. (2017) Sosyal Risk Altındaki Çocukların Eleştirel Düşünme Becerileri İle Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin Görsel Sanatlar Eğitimi Yoluyla Çözümlemesi. *Eğitim ve Bilim*, Cilt 42, Sayı 190, 131-155
- Salderay, B. (2010). Görsel sanatlar ve tedavi (Terapi). *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(6), 133-145.
- Uzday, I.T. (2009). “Şizofreni Tedavisinde Yeni Farmakolojik Yaklaşımlar.” *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), s.176.
- Uzdil, N., Tanrıverdi, D. (2015). Effect of psychosocial skills training on functional remission of patients with schizophrenia. *West J Nurs Res*. 37 (9): 1142-1159.
- Yıldız, M. (2011). *Ruhsal toplumsal beceri eğitimi*. (1. Baskı), (s. 3-18). Ankara Türkiye Sosyal Psikiyatri Derneği Yayınları